

År 1712 uppfördes en skans i kvarteren bakom nuvarande Ystad teater, där av namnet Skansgatan. Denna skans uppfördes för att skydda hamnen mot främmande makt.

Historisk bakgrund

Efter nederlaget vid Poltava sommaren år 1709, kapitulerade de svenska styrkorna vid Perevolotjna, Ukraina. Kort därefter anföll ryssarna Riga. Danmark planerade att återta landområden som de förlorat under 1600-talet, bland annat Skåne.

Av den anledningen lät generalguvernören Magnus Stenbock omedelbart iordningsställde de gamla befästningarna. Hela Malmö var befäst till 1800-talets början och han gjorde vissa tillbyggnader på *Malmöhus* och befästningarna som omgärdade staden. Befästningen i Landskrona, *Landskrona Citadell*, genomgick samma översyn. Helsingborgs befästningssystem, som hade raserats på 1680-talet, var ur spel.

Med kavalleri bevakade han den skånska västkusten, men trots detta landsteg den 1 november år 1709, en dansk armé om 15 000 man vid Råå. Fyra månader senare besegrades danskarna vid Helsingborg av Stenbocks förband.

För att förhindra upprepning av sådan invasion utarbetade generalkvartermästaren Magnus Palmqvist hösten 1711, på Kung Karl XII:s order, direktiv för ett provisoriskt försvar av vissa särskilt utsatta orter.

Befästningarna kom att bestå av dels långa *retranchement med bröstvärn*, vallgravar och palissader, dels av *redutter* vilket är fasta punkter för artilleri och infanteri. Under år 1718 slutfördes arbetet med att uppföra dessa skansar i Skåne. Liknande skansar uppfördes samtidigt vid bl. a Simrishamn, Råå, Helsingborg och Mölle. Totalt 15 st längs Skånes kust.

Några av eldrören är märkta IEC vilket visar att de är tillverkade vid Ehrendals bruk i Södermanland, under perioden 1689-ca 1700. IEC står för Jesper Ehrencreutz, brukets ägare.

Hamnen

Hamnen har byggts om och till succesivt i ett flertal omgångar under 1800- och 1900-talet. Gamla och uttjänta kanoner har varit inmurade i kajen och används som förtöjningspällare.

I det avsnitt i boken *Ystads historia del II, 1792-1862* som kort och gott kallas "Hamnen" står det att läsa: *"Även vid allmänna rådstugan 1803 var hamnbygget den viktigaste frågan, och brodirektionen redogjorde för den ekonomiska situationen. Den sade sig ej hysa någon annan avsikt än att få hamnen fullbordad [...] Nyttan och nödvändigheten av hamnutbyggnaden kunde ej sättas i fråga om någon som ömmade för stadens väl. Den var erkänd av själva konungen, som därtill skänkt så mycket pengar av statens knappa medel och ytterligare visat sitt intresse genom en gåva av 14 järnkanoner av grov kaliber"*.

Huruvida dessa av Kung Gustav IV Adolf skänkta kanoner senare kommit att användas som förtöjningspällare kan man bara spekulera i.

Man har även inköpt ett tiotal kanoner år 1843 vid en auktion i Landskrona, till hamnbygget.

När Ystad hamn skulle byggas om på 1930-talet, tog man bort de gamla pällarna längs kajen. Kanonerna, d v s egentligen eldrör, som kom fram ansågs då härstamma från den skans som uppfördes till skydd av Ystad hamn 1712.

Fyra av dessa eldrör som kom från hamnen, en kaliber 24-pundare, en 18-, en 12- och en 3-pundare skänktes till Armémuseum i Stockholm i juni 1941.

De eldrör som är kvar är 11 st kaliber 12-pund, 1 st 18-pund och 6 st 24-pund.

Eftersom man vet att det införskaffades kanoner vid ett flertal tillfällen, är det svårt att fastslå vilka som ursprungligen var stationerade i Ystad 1712.

Det man vet är att de är av samma typ.

Pundtalet innebär vikten på projektilen, kulan och ett pund är ca ett halvt kilo.

24-punds eldrör, utan lavett, väger 3,650 kg. Eldrören står i s.k. "vallavetage". Lavetterna som eldrören står i är kopior efter dåtida lavetter.

Platsen iordningställdes av Ystad kommun 2012.